

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

Vzdor národohospodářským útiskům Židů v L. přibývalo, hlavně za vlády Dietrichsteinů od r. 1676, kterýžto rod měl osvíceně a tolerantní hlavy. Též osvícenská doba císaře Josefa II. (1780—1790) byla pro ně příznivější. R. 1717 bylo zde 85 Židů a r. 1719 90.

V památkách městských uvádí se v r. 1720 Jakub Noel, Daniel Barta, Bluma Berlín, Mendle Abraham. V r. 1726 Mojžíš David. V r. 1736 Slatinanský šenkýř, Aronova švagrová, Eliáš, Friedlant Daniel, Flekáč Abraham (Fleischel), Tomáš Filip, Šimků Izák, Krote Aron. 1753 Jakub Löbel, jinak „Koza“, Aron Šimon. 1788 Khue Wolf, Moises Popper. V roce 1791 Nephtali, Ulmanová Sára („Schutzjüdin“), Pereles Abraham.

Obyvatelstvo „židovského města“ r. 1787 (za Jana Karla z Dietrichsteinů):

(Domy označeny jsou římskými číslicemi.)

- I. Abraham Jakub (židovský dům).
- II. Schöndl Plochín Žid.
- III. Josef Berl.
- IV. Místo panské (bývala šlachta židovská).
- V. Selig Petschau (židovský dům).
- VI. Lewy Heller.
- VII. Šalomoun Metz (po něm vdova Elke.)
- VIII. David Wolf (po něm Aron Herschel).
- IX. Argo Löb.
- X. David Wolf.
- XI. Dům židovský (majitel Dietrichstein).
- XII. (Neobydlen.)
- XIII. Lewy Heller (židovský pohořelý dům).
- XIV. Skischl Abraham (po něm Chemdie Hersch).
- XV. Marcus Saar.
- XVI. Rifka Bunzel.
- XVII. Mayer Altschul, Rive Sandl, Šajder Katman.
- XVIII. Josef Katz Joachim.
- XIX. Panská vinopalna.
- XX. Jakub Löbel.

Obec židovská — Synagoga nebo škola.

Počet Židů ve stol. 19. stále rostl. Dle „Mannschafsbuch“ města L. z r. 1846 bylo v židovské čtvrti čísel I—XXVII; poněvadž ale byly dílčí domy (V₁, V₂...), udávalo se domů 52, v nichž bylo 21 žid. rodin se 196 obyvateli. V městě branami hrazeném bylo 16 rodin žid. s 65 obyvateli.

Celkem bylo 37 žid. rodin s 261 obyvateli.

Uvážíme-li, že všeho obyvatelstva ve městě bylo 1575, je z toho patrné, že Židů bylo 17,5%.

Jednotlivé rodiny dle „Mannschafsbuch“:

a) ve čtvrti židovské:

Leopold Lederer, obchod kožemi, Izák Brill, obchodník, Joachim Löwi, ranhojič, Löwi, obchodník, Leopold Löwi, mydlář, Aron Grünburg, lokální rabín, Josef Brill, hausírník, Aron Menzel, obchodník, Mořic Rapp, Herschel Bloch, hausírník, Löbel Steiner, sklenář, Veith Kuh, nájemce polí, Nephtali Sohr, švec, Šimon Kuh, obchodník, Šimon Neuschul, hausírník, Josef Lederer, Israel Sohr, hausírník, Löbel Katz, krejčí, Markus Katz, obchodník, Moser Kohn, vaříč potaše, Josef Löwi, soukromník;

b) ve městě branami hrazeném bydleli:

Joachim Popper, Markus Getreuer, Karolina Getreuer, Leopold Röhr, Eliáš Fanta, Eliáš Getreuer, rukavičkář, Josef Grünfeld, Rozálie Lederer, Tereze Kuh, Joachim Bloch, hausírník, Leopold Getreuer (handelsjud), Filip Brill, sklenář, František Getreuer (hausírník), Herman Steiner, hausírník, Wolf Heitler, řezník, Josef Weisberger, pachtýř vinopalny panské.

Vrůst židovského obyvatelstva.

V „Urbanium“ města L. z r. 1851 uvádějí se žid. majitelé domů: Jakub Neuschul (č. 7), Steiner (č. 36), Vilém Lewi (č. 77), B. Brill (č. 105), Izák Popper (č. 108/b), Šimon Grünfeld (č. 96). Josef Čapek uvádí ve svém „Dějepisném místopisu“ L. při r. 1876 žid. domy ve městě původně hrazeném tyto:

Jakub Neuschul (č. 7), Anna Steinerová (č. 95), Mojžíš Kuh (11 a), Adolf Getreuer (13), Jakub Lederer (č. 32), Juda Kuh, Herman Steiner (36), Jakub Lederer (38), Joachim Bloch (47), Juda Kuh (39), Joachim Fanta (49 a), Mořic Neustadt (59), Mořic Weisberger (68), Marie Grünfeldová (96), David Popper (100), David Weinberg (105), Juda Kuh (112), Albert Sohr (8).

Celkem měli Židé 18 domů ve městě. Ve čtvrti žid. bylo v rukou žid. 21 domů (v rukou křesťanských 6 domů).

Celkem bylo v L. v r. 1876 195 domů křesť. a 39 domů žid.

Sociální poměry Židů v Libochovicích.

Jako všude po Čechách, tak i v L. tvořili Židé zvláštní třídu obyvatelstva, která až do r. 1848 v občanském životě v rozličných směrech byla značně omezována. Úplně na roven ostatním občanům postaveni byli teprve r. 1867. Předtím Židé, uzavřeni ve své žid. čtvrti (zvané Josefské), odloučeni byli od ostatního obyvatelstva v městě; práv nepožívali, za to, že je vzala vrchnost pod svou ochranu, museli jí platit daň židovskou „Schutzgeld“. R. 1784 Joachim Berl Levy „Schutzjude“. R. 1791 Sára Ulmanová „Schutzjüdin“ a j.

R. 1734 zaplatilo v L. vrchností 16 rodin Schutzgeldu 90 zlatých rýnských. (Na rodinu by to činilo teď 20 Kč 06 hal. Tehdy na tu daň za jednu rodinu by musel pracovat zedník 14 dní, dostala by rodina za tu daň 37 kg hovězího masa nebo 2 strychy ječmene.) Za tuto daň požívali Židé od vrchnosti nejen ochrany, ale dostávali mnohé výhody při ženění a pod.

Vzdor tomu ale museli snášeti z různých, často i vymyšlených důvodů mnoho útisků a protivenství.

Dřívější sociální postavení Židů v Libochovicích charakterisuje výborně Alexander Gundelfinger ve svých zápiscích pro „Pohřební bratrstvo v Libochovicích“ dne 1. prosince 1900. Byl členem náboženské israelské obce v L.; — muž vysoké inteligence, hluboký myslitel a pravý praktický filosof. Zápisky své psal r. 1900. („Chronik der Libochowitzer Israeliten-Gemeinde. 1. Dezember 1900.“)

V zápiscích píše: „V první polovici 19. stol. bylo zapotřebí míti pevnost charakteru, zmužilost a sebevědomí hlásiti se zřejmě k židovství, pro nás Židy nechť platí sentence: „Je enger die Gassen des Verkehrs, desto offener und weiter die Herzen...“ — „S uspokojením tvrditi mohu, že naše rodné město L. v celku s velkou snášenlivostí k nám se chovalo.“ — „Vrchnosti přicházely nám vždy s ochotou vstříc, když jsme se k nim o pomoc obraceli. Platí to zejména o posledních členech rodiny Dietrichsteinské, — osvícenské a naskrz tolerantní.“ —

Zajímavou epizodu podává ve svých zápiscích. Do r. 1848 nebyly všechny úřední dopisy na Židy titulovány jinak, nežli „Žid“; na př. „Steiner Žid“, Levy Heller, Schutzjude, Jakub Gundelfinger, první v Čechách zkoušený pro obřizku rituální (Diplom: „Geprüfter autorisierter Operateur zur Vornahme selbständiger Beschnei“